

Poština
povšalirana.Uredništvo
in
upravnishvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

AVTONOMIJA

Glasilo „Združenja slovenskih avtonomistov“.

Izhaja vsako soboto.

Celoletna na-
ročnina 50.— D
mesečna 4.— „
Inozemstvo ce-
loletno 100 D.

Posamezne

ma...
beseda ...
ih
p.Raj hočemo? Lastno zakonodajo na lastnih tleh vzrastlega sloven-
skega ljudstva!

Dr. M. Malnerič:

Prezidentstvo in deželna samouprava.

Dežela kot samoupravno telo v državi ne pomeni samo višje zveze občin, srezov, oblasti, marveč počiva nje potreba na enakem duševnem življenju prebivalstva, narodnosti ali „plemena“ te dežele. Tudi ima dežela bolj ali manj zaokroženo zemljepisno enoto. Oba tu navedena momenta razlikujeta deželo od oblasti in velike županije ali komitata kot samoupravnega telesa višje vrste. Kot pravno priznan, krajeven, od volje posameznika in vlade neodvisen organ izvršilne oblasti (uprave) za svoj krajevni obseg ter v mejah svoje pristojnosti in sicer v vseh javnih zadevah, ki dopuščajo krajevno omejitve pri čemer ima vlada proti tozadevni odgovornosti nadzorstvo glede deželne pristojnosti, je dežela pravna oseba z lastno, ustavno zagamčeno in na državnem zakonu počivajočo ustavo in upravo, z avtonomno naredbeno oblastjo glede odločanja o izvršitvi državnih zakonov in naredb, dalje z avtonomno ukrepno oblastjo, t. j. z lastnimi, samo deželnemu zboru odgovornimi izvršilnimi organi, ki so podrejeni samo naredbeni oblasti deželnega zbora in so v izvrševanju ukrepne oblasti dežele odgovorni za soglasje svojih ukrepov z naredbami deželnega zbora. Tudi ima dežela lastno organizacijsko in praviloma v svojem področju tudi lastno prisilno oblast.

S tem sem morda podal teoretično opredelitev dežele kot avtonomnega organa uprave ali kot najvišjega samoupravnega telesa, kakor jo je podrobno izvedel L. Stein, pri čemer ni rabil pojma avtonomije v historičnem pomenu in je smatral za njega jasno razumevanje potrebno strogo razlikovanje med zakonodajno in izvršilno oblastjo (upravo), pa v upravi med svobodno upravo in vlado. — Pomen besede naredba („uredba“, č. nařízení) pa rabim tu v širšem pomenu, namreč v pomenu norm sekundarnega značaja, nekako v smislu, kakor pojmuje pravne vire

A. Baumgarten. Menim, da tako lahko položimo v naredbo vse, kar bi obsegal deželni „zakon“, zlasti vse krajevne momente. Sicer priznavam, da je okoren dogmatizem smatrati za nekoristen, a enako tudi individualistični nominalizem, ki se izogiblje vsakemu splošnejšemu pojmu, zanika naposled celo razliko med javnim in zasebnim pravom, ker izločuje iz prava moment svrhe, ter oblikuje svoje pojme naknadno iz pozitivnih določb, odrekajoč pravni vedi ustvarjajočo moč.

Med sestavi državne oblasti je smatrati za absolutizem „mešano vlad“, t. j. vlado z zakonodajno in izvršilno oblastjo. Narodno veče v Zagrebu, odnosno njega predsedstvo pa narodna vlada v Ljubljani nista imeli zakonodajno in izvrš. oblast. Sistemu „mešane vlade“ je pa nasproten „konvent“: parlament z zakonodajno, sodno in izvršilno oblastjo. Med obema sestavoma hoče posredovati sestav prezidentstva: poleg zakonodajnega organa je vsa izvršilna oblast združena v eni osebi. Ta sestav dovede lahko do tega, da prezidentstvo lahko potlači zakonodajno moč, kakor je to povdarjal v politični vedi že John Adams.

Ustavni načrt, objavljen v „Slovenecu“ z dne 27. 11. 1920, se glede pokrajin približuje sestavi prezidentstva z administrativno decentralizacijo in s pokrajinsko zakonodajo, a v bistvu brez deželne (pokrajinske) samouprave. — V bistvu samouprave je namreč udeležba državljanov na funkcijah izvršilne moči s pomočjo volilne in glasovalne pravice; še-le tem potom prihaja v upravo svoboda (prim. čl. 96. naše ustave). Zakonodaja sama ustvarja le abstraktne norme, formo, ki jo je z upravo še-le treba v življenju uresničiti. Ni dopustno, da se vrine med zakonodajo in izvršitev tuj element prezidentstva; višji deželni izvršilni organi morajo biti voljeni in morajo le izvršiti sklepe deželnega zbora, ali pa

odstopiti. Določba v navedenem načrtu: „Pokrajina ima svojo vlado, ki jo sestavi predsednik“ krši volilno pravico kot temeljno pravico državljanov v samoupravi. Tudi menim, da ne gre pokrajinski vladi pravica, da: „izvršilne navedbe za vse pokrajinske zakone“, ker je dežela v celoti — izvršilni organ, tako da izvršujejo njeni višji izvršilni organi samo ukrepno oblast, t. j. da vporabljajo sklepe pokrajinske skupščine na posamezne slučaje. Po imenovanem načrtu pa stoji predsednik pokrajinske vlade, katera izdaja tudi izvršilne navedbe za „vse državne uprave v pokrajini“; z njim dogovorno imenuje, premešča in odstavlja pristojni minister „načelnike najvišjih upravnih enot“, preko njega občujejo ti načelniki z ministrom v vseh važnejših zadevah. Pokrajinska vlada imenuje kot najvišji izvrševalni organ pokrajinske samouprave uradnike za samoupravne posle. Tako je vsa uprava združena v nelvoljeni pokrajinski vladi z razcepljeno odgovornostjo, pravzaprav pa v predsedniku, ki je to vlado sestavil. Deželni odbor prej niti ni smel z drugimi organi občevati kot s svojim deželnim zborom!

S tem „enotirnim“ sestavom ob „zakonodajni avtonomiji“, pri čemer je k vsakemu deželnemu „zakonu“ potrebna sankcija vladarja, ker bi sicer bila takšna dežela, zlasti ako ima že svoje civilno in kazensko pravo, kot pri obstoječih razmerah, — mala republika, — se ne ujemajo načela samouprave. Tudi je po tem načrtu treba, da bo predsednik pokrajinske vlade imenovan, akoprav izmed več predlaganih oseb. Resnična samouprava pa ne pozna nevoljenih organov, potrditve, odobritve, ampak le — odklonitev, pa seveda skromnejši naslov: naredbene oblasti, po načelu: non erit alia lex Romae, alia Athenis — ne bo drug zakon v Rimu, drug v Atenah, ter daje državljanu neposredni odnos do države, kakršnega so zagovarjali tudi ameriški federalisti, dočim so bili ameriški antifederalisti ali demokrati za suverenost poedinih držav. — Kakšno zakonodajo naj bi n. pr. imela dežela glede odvetnikov, mi ni razumljivo.

Ker potrebuje tudi deželna zakonodaja vladarjeve potrditve, zato pravniki ne smatrajo deželnih zborov z zakonodajno pravico za organe deželne zakonodaje, ampak za deželne organe državne zakonodaje.

Angleško samoupravo določa „vsota javnega prava“: kjer se jenja (državni) zakon, tam se začneja samouprava (L. Stein). Tudi je v bistvu samouprava, da nadomesti državni zakon in naredbo, kjer bi jih ne bilo. Javne naloge, ustanove, katerih uprava je preobsežna za manjša samoupravna telesa, spadajo pod deželno samoupravo, ki se pa razteza tudi preko vsega, česar ne določajo državni predpisi. V ostalem pa je glede določitve pristojnosti deželne samouprave mogoč dvojen način: ustavna pristojnost po predmetih, ali pa pristojnost, določena v izvršilni klavzuli pri vsakem zakonu posebej; pri prvem načinu se sicer ni mogoče izogniti neprestanim kompetenčnim sporom, pri drugem načinu pa ni zadostnega jamstva za trajno in pravično razdelitev pristojnosti.

Oliko se mi je zdelo potrebno pripomniti glede „lažnjive firme samouprave“, in sicer ravno glede deželne samouprave, ki ima tudi med znanstveniki veliko nasprotikov, dočim menijo drugi znanstveniki, da sploh ni svobode, dokler je samo v zakonodaji, ne tudi v svobodni upravi, t. j. v resničnem delovanju, ter menim, da je tudi slovenskemu duhu primernejša uprava, podobna cerkvi z več kupolami, kot pa cerkvi z enim zvonikom v gotškem slogu. Dvomim tedaj, da bi zadostovala predlagana samouprava v občini in v okrožju, še bolj pa, da nam res nudi pokrajinsko samoupravo zgoraj navedeni „enotirni“ načrt, ki jemlje občinam najvišje organe samoupravne hierarhije.

Tudi geslo: „na svoji zemlji svoj gospod“ je treba pravilno razumeti, ker bi ga razlagal morda kdo celo v smislu znanega gesla: „cuius regio, ilius et religio!“ — „čigar je zemlja, ta gospoduj tudi veri!“ Treba je tedaj največje previdnosti, da se z zahtevo po lastni zakonodaji in „suverenosti“ ne spravi v nevarnost katoliških manjšin, zlasti v južni Srbiji,

LISTEK.

Kari-Kira:

Velikonočni prazniki.

(Domača naloga.)

Velikonočni prazniki se bližajo, če je prva nedelja za pomladansko polno luno. Tedaj se zgodi, da je cvetna nedelja in so deloma tudi butare, ki jih nosijo tudi otroci k blagoslovu, da se jih poblagoslovi in se tepejo med seboj. Ako pa še ni Velika noč, je ali cvetna nedelja ali pa tiha, ki se v cerkvi nič ne poje. Če se ne poje, je žalostno. Če se pa sploh poje, se sliši, da kateri glas ne zna, ker gredo zvonovi v Rim. V postu se zgodi, da tudi cvetijo prve rože, na primer trobentica, ki ji pravi slavni Linné, botanik iz Svenhedeje, tudi „primula acaulis“, ali tudi ovčica, kakor pravi moj mlajši brat, ki je rumena in ne diši. Cvete pa v tem času tudi zvonček, ki sem se ga učil v prvi gimnaziji in sem padel. In sem mislil, da je botanika le za zabavo, ki pa ni, če gospod profesor začnejo izpraševati, rekoč, da nimajo redov in takorekoč pišejo dvojke. In kadar je tako, se vsi stresemo in, dvignivši

roke, izprašujemo, kako se pravi po latinsko kurji slepoti, ki raste na Šmarni gori in jo bodo Ljubljančani iztrebili, če prej ne odnehajo. Gospod profesor so nam pa tudi rekli, da ne smemo trgati rastlin, ako nam ne rečejo in to ni potrebno za njihov herbarij, ki vanj prešamo rastline pod streho, ako smo šli popoldne po šoli na Pasji brod. Rekli pa so nam gospod profesor, da je „heléborus niger“ rastlina, ki se je Sokrat ž njo zastrupil, rekoč: Ta meu éntera kaka estín. Mi tega ne razumemo, bomo pa že razumeli čez petnajst let. Tako so rekli gospod profesor in so šli iz razreda, ko je zazvonilo. In smo se vprašali, čemu pomlad in rastline, da rastejo dvojke. Čemu „arcaulis“ in „heleborus“, čemu „leucium vernum“ in „pulmonaria officinalis“ in tako dalje, ki cveto spomladi, ne glede na to, kaj mi trpimo.

In Velika noč je blizu. Podali se bomo domov in bomo veseli, ker je rekel sam Bog: Veselite se in od veselja poskakujte, ker trobentice cveto v deželi „Izraelovi“, ki jih je težko najti, ker je tam suša.

In suša je povsodi, kjer ni vode radi studentcev, ki jih ni radi suše,

katera gospodari povsodi, kjer se voda sploh ne more najti, ker ni dovolj izdatne moče.

In ko bomo šli domov, da se odpočijemo in osvežimo svoj duh, se bomo najedli pirhov in pomaranč iz Kalabrije, ki imajo mnogo krvotvornih snovi, katere citronovo kislino ali limonsko kislino imenujemo in se tudi dobro zabavamo z jajci, ki jih mama lepo pobarvajo z rdečo barvo, ako jih imajo in nismo sitni.

Velika noč je lep praznik, ki smo veseli, če so dolge počitnice, kadar so pred počitnicami ravno prej duhovne vaje in hodimo v cerkev namesto v šolo.

Inšpicirajo nas gospod, ki pravijo, da nimajo nič vere in nas uče prirodopisja, ker je človek nastal iz opice in se mu smejemo, ker opica tako hitro pleza in poje vse čike gospodov višješolcev, kateri smejo kaditi celo cigarete, če jih dobe. Take opice smo že videli v Tivoli, kjer je mnogo gospode in frakarjev, kateri nosijo frak in špičaste čevlje in so več ali manj sploh bankirji in goske, katere imenujejo tudi gospodične.

Velika noč pa je tudi kulturno zelo pomemben dogodek. Ni je na

svetu pesmi, ki bi človeku bolj segala v srce, kot je ona, ki pravi s spremljevanjem orgel tiho in pa svečano:

Poglejte, čudo se godi,
kaj more nek' to biti? ...

Res, velika je bila ta noč, a pri nas doma hodimo bolj v Narodni dom in smo sploh za romance in balade in za napredno poezijo. — V cerkev gremo le, kadar umrje pokojni stric, oče ali teta, in gremo potem na zajtrk v kavarno. Drugače pa živimo času primerno, kakor pravi Oton Zupančič v svojih Ugankah. In tako so večkrat rekli tudi ranjki oče, ki jim je blag spomin vsepovsodi in ker nism nikoli več tepen.

Velika noč je velik praznik in je letos prvega aprila, da me bodo potegnili, češ, ker vsakemu rad verjamem in imam v matematiki dvojko.

Pojdimo torej iz zatohlih soban šolskega poslopja, ki diši po profesorjih in nazadnjaštvu. Mi gremo na prejšnj, na pir, na pirhe. Mi strelci, ki je rekel tako Simon Gregorčič, ki se je rodil na stolu pod Vrbo v prejšnjem stoletju, in še mnogi drugi.

Veselo Alelujo!

Bosni in Hercegovini, v Vojvodini in v Črni gori.

Osnovno-zakonito določilo glede narodnosti, glede slovenščine in slovenske kulture bi spadalo morda v poglavje o temeljnih pravicah državljanov. Podobno, kot je zajamčena državljanska svoboda vere in vesti (čl. 12), bi jim morala biti zajamčena tudi svoboda narodnosti, ki izvira enako iz prirodnega prava. Na podlagi tozadevnega ustavnega določila bi bilo potrebno izdelati natančnejši zakon, ki bi to načelo v podrobnem izvedel. Kar namreč narodnostnemu načelu nasprotuje, bi lažje imenovali absolutizem, kot pa centralizem. Državljanji imajo pravico,

da si sami določijo svojo narodnost, ne pa da bi jim jo določala vlada. Vsak temu načelu nasprotujoč program je absolutističen.

Okrepiti je tedaj **državljsko načelo**, nanj osnovati korporacijsko, tudi deželno in z njo vred narodnostno samoupravo. Že Dragotin Seljan je smatral samoupravne „varmedje“ za slovensko pravno uredbo, zahtevajoč zanje narodnostno upravo in primerjajoč jih s švicarskimi kantoni.

So tedaj zadeve, v katere ne sme vlada posegati („negativni državljanski položaj“ v ožjem smislu) in ki jih je treba upravljati v smislu ustavnih načel v samoupravnih telesih.

Globoko v državni krizi.

Rezultat zadnjih volitev nam nudi priložnost, da pogledamo globokeje v dušo narodov v sedanji državi SHS. Ta vpogled je silno interesanten, pa tudi potreben, ker preko volje narodov za daljši čas nihče ne more, pa naj bi imel na svoji plati vso civilno in vojaško državno oblast. Ljudstvo je pri zadnjih skupščinskih volitvah pokazalo **na smer**, kako naj se naša nova država uredi. Pri teh volitvah ni šlo zato, katera socialna in gospodarska vprašanja so nujno potrebna razvozljanja, temveč edino le zato, ali bodi naša nova država urejeno centralistično ali pa federalistično. Zato je ljudstvo pri vsakem narodu kompaktno volilo tisto stranko, ki je največja in ima v prizadetem narodu najstarejšo nacionalno tradicijo. Zato je ljudstvo v Srbiji volilo srbsko narodno radikalno stranko (Pašić), na Hrvaškem in tam, kjer žive tudi Hrvatje — Hrvatsko kmečko republikansko stranko (Radić) in v Sloveniji — Slovensko ljudsko stranko (dr. Korošec). Marsikdo je volil i v Srbiji i na Hrvaškem i v Sloveniji te stranke, dasi sicer ne soglašajo popolnoma z njihovimi napisanimi programi ali pa s političnimi metodami, ki jih uporabljajo.

Ali bo ta jasni in nedvoumni volilni rezultat vodil do sporazuma med narodi že sedaj ali ne, tega nihče danes prorokovati ne more. Mi mislimo, da bo ta proces še dolgotrajen in da je z rezultatom teh volitev narejen šele prvi korak do trajne konsolidacije države. Te volitve so zgolj dokazale, da takozvani prečanski kraji, to je Slovenija, Hrvaška in Slavonija, Srem, Bosna in Hercegovina, Dalmacija in Vojvodina ne marajo za centralizem ter da ga odločno odklanjajo. Temu je pritrnila tudi Črnagora. Nasproti temu stoji volja Srbije, ki se je izjavila za dosedanje stanje, kar je umljivo; zakaj Srbijanci ne dajo iz

rok radi in prostovoljno svoje absolutne gospodarske in politične nadvlade nad »prečani«. Iz tega sledi, da nastajata v naši državi dva velika bloka: centralistični srbijanski in federalistični prečanski. Fronta med tema dvema blokoma teče ob Donavi in Drini. Kdor si pred to činjenico zakriva oči, ne more prav in točno presoditi dejanskega stanja. Od uvidevnosti na obeh straneh je zavisno, ali se ne bo prej ali slej ta država na sedanjih frontah zlomila ali pa se zavedno udari takšen temelj tej novi državi, ki jo bo napravil močno in silno. **Mi hočemo to zadnje.**

Prečani tudi dobro vemo, da pride prej ali slej čas, ko morajo stopiti v to državno zajednico tudi — Bolgari. Država pa, v kateri bi živel poleg Srbov tudi Bolgari ne more biti drugačna kot federalistična. Federalistična ureditev naše države pa se mora izbojevati še prej, predno pridejo v našo državno zajednico tudi Bolgarji, ker bi sicer bili Hrvatje in Slovenci le privesek Srbov v dvojni monarhiji z dvema dinastijama. Tega se slovensko in hrvatsko ljudstvo **instiktivno zave**da in povdarja zato svoje **republikansko mišljenje**, s čemer daje povdarek svoji suverenosti. **Hrvaško in slovensko ljudstvo hoče samo suvereno odločiti med ugodnostjo monarhistične in republikanske vladovne oblike.** To je tako, kakor pišemo mi že tri leta: Ali bode naša država nosila monarhistični ali republikanski pečat — o tem hoče naše ljudstvo odločiti samo, ter si ne pusti v tem pogledu ničesar od nikogar diktirati.

Zadnje skupščinske volitve so pakazale, da je pretežni del prečanskega prebivalstva republikanskega mišljenja.

To mišljenje je centralistični in srbijanski hegemonistični sistem, ki je baziral na nasilstvih in prevarah, silno utrdil. Nobenega dvoma

ni, da je tudi slovensko kmečko in delavsko ljudstvo v pretežni večini v republikanskem taboru. Ne morda toliko iz principa, kolikor vsled svoje volje, biti na lastni rodni zemlji svoj gospod. Mislimo, da je to za vsakogar, ki ne hodi okoli z zavezanimi očmi, nedvomno.

Pri zadnjih volitvah se je ljudstvo pri nas izreklo za federalizem. Če ta njegova jasno izražena volja ne pride v bodočnosti do zadostnega upoštevanja, bo pri prihodnjih volitvah govorilo še jasnejše in določ-

nejše. O tem naj si bodo v Belgradu in povsod na jasnem!

Dokler ta državna kriza ne bo rešena tako ali drugače, tudi ne bodo pri volitvah odločevala druga, tudi manj važna socialno-politična stanovska ter kulturna vprašanja, ker gre sedaj v prvi vrsti za **temeljno državno vprašanje** — zato, kako naj se na znotraj in na ven uredi skupna državna hiša. V tem boju pa ne more biti nikakih sentimentalnosti, jokavosti in omahovanja.

Prazen strah.

Odkar so minile volitve, iz katerih poteka so se lahko vsi centralisti natanko prepričali, kako močno in globoko je pognala v slovenskem ljudstvu svoje korenine zahteva po samostojnosti Slovenije, so se zagnali vsi po vrsti na to, da »avtonomijo« pred slovenskim ljudstvom kolikor mogoče oblatijo in očrne. Zato ne bo odveč, če si tiste strahove, ki nam jih slikajo centralisti na zid, pogledamo nekoliko bližje in se prepričamo, ali so to res strahovi ali ne.

Prvi strah: Klerikalizem! Centralisti pravijo: Če bo Slovenija avtonomna (ali pa zvezna država), bodo imeli vso moč v rokah klerikalci. To pa je treba preprečiti za vsako ceno.

Ta strah je prazen. Res je sicer mogoče, in celo zelo verjetno je to, da bi v avtonomni Sloveniji vsaj na prvi hip zavladala Slovenska ljudska stranka. Vprašamo pa: Kje pa ima ta stranka kakšno **garancijo**, da mora le ona in nobena druga stranka priti v Slovenijo do politične moči in veljave? Političnih skupin in organizacij je v Sloveniji več kot dovolj in vsaka izmed teh ima priložnost dovolj, da se med ljudstvom udejstvuje, prav popolnoma tako kakor liberalci. **Odločevalo bo pa suvereno ljudstvo.** Če bo ljudstvo zaupalo fajmoštrom bolj kakor advokatom in učiteljem — dobro, potem bo zaupalo več fajmoštrom in vladali bodo klerikalci. Če bodo pa advokatje in učitelji pokazali s svojim delom, da znajo več kakor fajmoštri — dobro, bodo vladali pa advokatje in učitelji. **Polje delovanja je za vse enako široko odprto** in vsakemu je dana enaka priložnost, da se uveljavi. Samo **izrabiti** je treba priložnost za delo in delati.

Nikdar pa ne bo slovensko ljudstvo odobravalo tega, kar so zagrešili in s čemur še vedno greše slovenski centralisti, ki prodajajo Slovenijo Belgradu samo zato, da bi mogli z belgrajsko pomočjo vladati nad klerikalci v Sloveniji.

Če že kdo za klerikalce ne mara, naj jih pobija doma sam, s svojim lastnim delovanjem in s svojo lastno zmoglostjo, ne pa s pomočjo ljudi, ki so jako daleč od nas.

Drugi strah: separatizem. Centralisti pravijo: Če bo Slovenija in Hrvatska avtonomna (zvezna država), bodo Lah pobasali v svojo malho celo Slovenijo, Madžari pa Hrvatsko. Država bo razpadla in s današnjo državo vred bomo propadli tudi mi Slovenci.

Ta strah je prazen. Prvič Lahov prav nič ne ovira, da ne bi Slovenije pobasali že danes, če bi jim to kazalo! Da tega ne store, morajo imeti že svoje vzroke. Drugič si pa tudi nihče pri nas ne želi **razpada** te države, **ampak vsak želi samo njeno notranjo preureditev** zato, da bi država res postala močna in silna vsled **zadovoljnosti državljanov**, ne pa da vsi vsevprek preklinjajo današnje neznosne notranjepolitične razmere, ki so v glavni vrsti krive naše gospodarske bede. Državo kot tako priznava Radić na Hrvaškem in priznavajo jo vsi Slovenci brez izjeme. Kar pa ne priznava noben pameten človek danes v naši državi, to je njena današnja notranja ureditev, to je centralizem! Če bi bile federalistično urejene države obsojene na politično smrt, bi bil moral vrag že zdavnaj vzeti Švico in Anglijo. A kaj vidimo v resnici? Ravno te države so najmočnejše in najbolj urejene! Kdor vas bo torej begal s »separatizmom« in strašil z »razpadom države«, temu recite, da je bedak, navaden bedak.

Tretji strah: Meje bodo zaprte. Centralisti vpijejo: Če dobi Slovenija avtonomijo (oziroma če postane zvezna država), naša inteligenca ne bo mogla več v Srbijo »v službo«, za žito iz Banata bomo plačevali ogromno uvozno in bogvekakšno carino, naša industrija bo propadala, ker ne bomo mogli več prodajati svojih izdelkov na jug, in

SODBA.

Poljsko napisal VI. St. Reymont. Poslovenil J. Glonar.

(Nadaljevanje.)

— Kar ste rekli, ni res! Če pa nam prisežete na to v cerkvi, vam bomo verjeli in vas pustili pri miru. Mlinar je sedel in izpregovoril z nasmehom:

— He, he! Vidim, da je šala, kakor na mastni torek..., seveda, če pridete v trumi nad koga in ga s palicami prisilite, vam bo prisegel vse, kar boste hoteli... Govorim vam resnico: nič ne vem in ne poznam nobenih tatov. Če hočete, mi lahko verujete, če nočete, ne; k prisegi pa me ne morete siliti, ker ni ste sodnija — in vzravnal se je ter jih ponosno premeril z očmi.

— In mi smo prišli kot sodnija, ki pravično kaznuje! — je zatrdil Jernej tako odločno, da se je mlinar prestrašil in da mu je kar sapo zaprlo.

Kmetje so stali tiho, mrko in gledali vanj z razpaljenimi očmi, prestopali nestrpnost z ene noge na drugo, a bili so tako grozni in polni neke neizprosne odločnosti, da mlinar ni vedel, kaj mu je storiti. Bri-

sal si je s pleše obilen pot in gledal z obupnimi očmi trdovratne in odločne obraze kmetov; spoznal je, da tu ni nobene šale, ampak da se bo zgodilo nekaj strašnega.

Sedel je torej na klop in vzel parkrat duhana, da bi se okrepčal in mu rekel svečano:

— Resnice ne marate povedati, a tudi prisega Vam je strašna. Iz tega se vidi, da ste s temi lopovi dogovorjeni.

Kakor bi udarila strela z neba poleg njega, tako naglo je skočil mlinar s klopi, da se je s hrupom prevrgla.

— Jezus Marija! Jaz v zvezi s temi roparji! In meni to v obraz pravite!

— Rekel sem in Vam rečem še enkrat!

— In mi ravnotako! — so zamrmrali kmetje in vse roke so se iztegnile k njemu, strogi obrazi so se nagnili, kakor oster kanjin kljun, kadar misli udariti.

Na ta hrup je prišla Jadviga in se ustavila pri vratih, kakor bi bila ukopana.

Pesti so se sklonile, kmetje so začeli kašljati, tu in tam se je kdo oglasil:

— Tukaj ne rabimo nobenih pogledal skozi okno na ljudi in šele

bab; prisluškuje samo in potem si brusi jezik.

— Naj se izgubi tje, odkoder je prišla.

— Gosi naj boža in ne vtika svojega nosa v kmetijske stvari! — so vreščali čimdalje bolj glasno, tako da se je Jadviga ujezila, odšla in tresnila za seboj z vrati.

Jernej pa je zopet iztegnil roko in rekel:

— Povem Vam, mlinar, da je prišel čas, da boste obsojeni in kaznovani.

— In da bo tudi potreben red na svetu!

— Da se iztrebi zlo in zopet uvede pravičnost.

Tako so padale grozne, težke besede in stisnjene pesti so se tresle pred njegovim bledim, strahupolnim obrazom.

— Bojte se Boga! Ljudje, kaj hočete? Kaj sem zakrivil? — je stokal mlinar prestrašeno in se oziral na vse strani, a Jernej se ni ozrl nanj, ampak je govoril naglo, tiho in tako neusmiljeno, da je mlinarja kar mraz preletaval.

— Ker neče priznati, je kriv: peljite ga, možje, na sodbo pred cerkev... Na sodbo bodo prišli vsi, ki so delali ljudstvu krivico, na

pobrali so mi zadnji groš... grozili so mi z nožem in potem sem jim še pravično sodbo in na zelo hudo kaznen. Primate ga, možje!

— Jezus, Marija! Ljudje!... je zajecjal v smrtnem strahu in gledal pol nezavestno okoli, ko so se kmetje zavalili k njemu. Ljudje... kako naj vam povem?... Prisegel sem jim in sedaj me zažgejo ali ubijejo, če jih izdam... Usmiljeni Jezus! Pustite me! Povem vam vse, vse — je hropel, ker ga je nekaj kmetov že prišlo in vlekle proti vratom.

Dolgo ni mogel izpregovoriti, zvalil se je na mizo in sopol, obkolili so ga, nekdo mu je dal piti vode in drugi so ga prijazno nagovarjali:

— Ne bojte se ničesar; kdor je z ljudstvom, temu ne bo padel niti las z glave.

— Samo resnico nam povejte! — Vedeli smo, da ste pošteni in da veste za razbojnike.

Mlinar se je zvijal, kakor piškur v škripcih, bilo mu je sedaj mrzlo, sedaj vroče, tako da je bil zdaj bled, zdaj rdeč, nato pa se je zvravnal, pripravljen na vse, toda predno je izpregovoril, je pogledal v sosednjo izbo.

Jadviga je odskočila od vrat kakor bi prisluškovala; potem

po Sloveniji bo zavlada lakota in kuga. Torej proč z avtonomijo!

Mi pa pravimo: **Tudi ta strah je prazen.** Če bo postala Slovenija avtonomna (zvezna država), bo še vedno del skupne države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Slovenija ne bo imela prov nobenih svojih carinskih mej in ne bo zaplankana z nobenim posebnim plotom, ampak bo slovenska inteligenca imela še vedno odprto pot v svet in bodisi v skupni državi, bodisi v širokem svetu še vedno lahko našla svoj kruh, **če bo kaj znala in če bo kaj vredna.** Tudi naš žitni primanjkljaj bomo vedno lahko dobili ali iz Banata ali pa odkod drugod, če ga bomo pošteno plačali s svojimi služki na drugi strani. In če bo naša industrija kaj vredna, dobra in solidna, bo našla vedno svoja tržišča in svoje odjemalce ali v skupni državi ali pa v svetu. Angleška industrija je svetovna, če prav je ne varuje nobena carina. Svetovna pa je ravno zato, ker jo je tuja konkurenca (naravnost) prisilila na višek razvoja! Dokler bo slovenska industrija solidna in reelna, se ni treba zanjo prav nič bati!

Popolnoma utemeljen pa je belgrajski strah. Ta strah pa izgleda tako-le: Kakor hitro dobila Slovenija in Hrvatska svojo avtonomijo (ali postanete zvezni državi), se ne bo več ves »prečanski« denar scejal v Beograd in tam brez vsake parlamentarne kontrole brezmiselno razmetaval, ampak bo treba da-

jati o prejetem denarju (za skupne potrebe) **nekoliko računa.** Takrat se bo nehalo nakupovanje novih topov, pušk in municije v vseh delih sveta za mastne »provizije« in še mastnejšo »zarado«, prenehale bodo neštene podpore za politične stranke in njihove javne tajne organizacije iz državnih sredstev, prenehale bodo razne valutne in devizne odredbe le v korist belgrajski »čaršiji«, prenehalo bo nastavljanje brezštevilnega državnega uradništva brez kvalifikacije in potrebne strokovne izobrazbe, prenehalo bo dovoljevanje kreditov samo za potrebe bivše kraljevine Srbije in Beograda, in prenehalo bo plačevanje davkov samo v Sloveniji in v »prečanskih« krajih.

Belgrajski centralisti vedo, kaj bi še vse prenehalo, če bi Slovenci in Hrvati belgrajsko državno gospodarstvo nekoliko **kontrolirali kot enako in polnopravni člani skupne države.** Zato pa, ker vidijo ta strah jako razločno na steni, hočejo deloma sami, deloma pa s pomočjo svojih »zatucanih« slovenskih in hrvatskih »podrepašev« naslikati na steno razne prazne strahove **nam,** da bi se preplašili mi in odnehali od svojih zahtev! Tako je ta stvar.

Zato ponavljamo: Ne plašite se ne »klerikalizma«, ne separatizma, ne »zaprtih mej«. To so **prazne besede** in drugega nič. Resnica je pač taka, da bo naša država močna šele takrat, ko bo postala — **zvezna država!**

ZA VELIKO NOČ.

Judeževa skrivnost.

Iz Papinijeve knjige »Storia di Cristo«.

Prevaja Peter Klemen.

Samo dve bitji na svetu sta vedeli za Judeževu skrivnost: Kristus in izdajalec sam.

Šestdeset generacij je že fantaziralo in ugibalo o tem, toda mož iz Karijote ostane trdovratno nerazvozan, četudi je dobil na zemlji učencev kot listja in trave. To je edina človeška skrivnost, ki jo najdemo v evangelijih. Brez težave razumemo demonstvo Herodov, zavidno mržnjo Farizejev, maščevalni srd Hananov in Kajfov, bojzljivsko mehkobo Pilatovo. Ne razumemo pa z enako jasnostjo gneva Judovega. Štirje zgodovinarji nam pripovedujejo tako malo o njem in o vzrokih, ki so ga privedli do tega, da je prodal svojega kralja.

»Hudič, tako pravijo, je šel vanj.« Toda te besede so samo definicija njegovega zločina. Zloba se je torej polastila hipoma njegovega srca. Pred onim dnem, mogoče pred

večerjo v Betaniji, Juda še ni bil v rokah zoprnikovih. Toda zakaj je padel vanje kar na mah? Zakaj je šel hudič ravno vanj in v nobenega izmed drugih?

Trideset denarjev, to je bilo presneto majhna vsota, zlasti za človeka, ki je bil samogolten bogastva. V današnjih novicah bi ti denarji ne znašali niti sto lir; pa četudi bi bila efektivna vrednost, ali, kakor pravijo ekonomisti: nakupna moč v onih časih desetkrat večja, se nam ne zdi mogoče, da bi bilo ti soč lir dovoljna vsota, da bi spravila človeka, katerega nam njegovi tovariši slikajo kot skopega, do tega, da je zagrešil najogabnejšo perfidijo, kar jih omenja zgodovina. Reklo se je, da je trideset denarjev bila cena za sužnja.

Toda tekst v Exodu* pravi, da

* Svetopisemska knjiga.

se je ustavil pred gručo kmetov, se prekrizal in zašepetal:

— Resnico govorim kakor pri sveti izpovedi. Oba Gajdi sta in Starši.

Nastala je tišina; vsi so stali kakor vkopani in zamišljeno gledali drug drugega, samo sopli so pridušeno in težko dihal, dokler se ni oglasil najprej Jernej:

— Zdelo se nam je, a gotovi si nismo bili. Sedaj pa že vemo, kaj nam je treba. Vemo, pasja kri! Ti peklenški razbojniki! — je udaril s pestjo po mizi. — Grmovje se mora izpuliti s koreninami vred, da se ne raztrese preveč. Oba Gajdi, oče in sinček, tretji pa Starši. Torej! Pojdimo v božjem imenu k njim, vi, gospod mlinar, pa greste z menoj, da jim poveste resnico iz oči v oči...

— Sel bom in jim povedal! Kakor bi mi kamen padel s prsi. Povedal jim bom, kake roparje in zlodeje so. Moj Bog! Vedel sem, kaj delajo, in sem se bal ziniti le eno besedico. Kaj vas s kolesom lomijo zaradi mojega greha, a bal sem se zreti jim v oči, taka razbojništva so pripovedovali. Razbojniki! Konje so mi odpeljali... dal sem Staršemu odkupnino... a mi jih niso vrnil... Potem sem jih zasačil v kamri...

sem moral pa priseči, da jih ne bom izdal. Lopovi!

— Cela okolica je trpela zaradi njih.

— Mnogo konj so pojemali ljudem, mnogo krav, mnogo blaga.

— Lahko so delali vse, ker je Starši gledal skozi prste in si delil z njimi...

— Zredili so se na naš račun, sedaj pa naj plačajo...

— Ker vsi govorijo, pa še bodem jaz povedal — se je nekdo oglašil — ker vem, da so župnika zaradi zarok pri Podlasjakih Gajdi ovadili glavarju...

— Kaj?... Celo župnika so naznanili!...

— Potem so tudi oni morali naznaniti gospodične na pošti, ki so otroke učile.

— Seveda, oni, kdo pa drugi — je zatrjeval mlinar zagrizeno.

— Potem tudi ni nihče drugi z onimi Židi v gozdu tako strašno delal.

— Seveda, Gajdi sta bila. Seveda onadva! Mrhovine... Izdajice... Razbojniki... — so začeli kleti, razsajati, mahati s palicami, vedno večja jeza jim je vstajala v srcu, oči so jim žarele in stisnjene pesti so se dvigale nad glavami.

(Dalje sledi.)

je trideset siklov bila odškodnina, katero je moral plačati gospodar kakega vola, ki je zabodel sužnja ali sužnjo. A ta slučaj je bil preveč nenavaden, da bi bili doktorji Sinedrija mogli misliti v onem trenutku na to, da se morajo ravnati natančno tako, kakor so se ravnali pred njimi.

Naj groznejši znak za izdajstvo je služba, katero je Juda opravljal med dvanajsterimi. Med njimi je bil star davkar, Matevž, kateremu bi bila morala po vsej pravici pripadati naloga, da hrani oni piškovi drobiž, ki je bil potreben za obče skupne stroške. Namesto Matevža pa vidimo kot hranitelja daril — moža iz Karijote.

Denar je zahrbtnen in poln nevarnosti. Samo da imamo opraviti z denarjem, pa četudi ni naš, nas to že okužuje.

Heretična sekta Kajnitov si je izmislila bajko, češ: Juda, dobro vedoč, da Jezus mora po svoji v Očetovi volji iti v smrt potom izdajstva — da bi ničesar ne manjkalo spravnim mukam — je prevzel z bolešjo v srcu večno sramoto, da bi se vse dopolnilo. Bil bi torej po njihovem mnenju potrebno in prostovoljno orodje za odrešenje. Juda bi bil junak in mučenik, torej vreden, da ga častimo, ne pa preklinjamo.

Po mnenju drugih se je Iskarijot, ki je ljubil svoj narod in upal na njegovo osvobodjenje, pridružil Jezusu v nadi, da je Jezus Mesija, kakor si ga je predstavljalo preprosto ljudstvo: Kralj maščevanja in restavracije Izraelove. Ko je počasi kljub svoji omejenosti spoznal iz Jezusovih govorov, da je naletel na čisto drugačnega Mesijo, ga je izročil sovražnikom, da bi tako dal duška svoji pekoči prevari. Toda ta fantazija, kateri ne slede ne kano-nični ne apokrifni teksti ne bi služila v prav nikak izgovor prodajalcu Kristusa. Kajti lahko bi bil zapustil dvanajstere in iskal zase bolj primernih tovarišev, ki jih je bilo tedaj dovolj.

Drugi so trdili, da je treba iskati pravega vzroka v izgubi vere. Juda je trdno veroval v Jezusa in zdaj ni mogel verovati več. Pogovori o bližnjem koncu, grozeča sovražnost glavnega mesta (Jeruzalema), zakasnelost zmagoslavnega razodetja so mu končno vzeli vsako zaupanje v Njega, kateremu je sledil do tedaj. Ni videl, da bi se približevalo kraljestvo, videl pa je, da prihaja smrt. Mogoče je, stikajoč smentertja med ljudmi, slišal kaj šepetati o sklepih zadruga in se je bal, da se Sinedrij ne bo zadovoljil z eno samo žrtvijo, ampak bo obsodil vse one, ki so že dolgo časa hodili z Jezusom. Premagal ga je strah. To bi bila pač oblika, ki jo je satan vzel, da ga obsede. Juda pa ga je hotel prehiteti in si rešiti življenje z izdajstvom.

Ni čuda, da Janez navaja Juda kot tatu: Ker je imel mošnjo, je jemal iz nje, kar so devali vanjo.

In vendar si človek ne more kaj, da si ne bi mislil: Požrešnež po srebru bi vendar ne bil ostal toliko časa v tako revni družbi. Če bi bil hotel živeti od tatvin, bi bil iskal prikladnejšega in dobičkonosnejšega mesta, kakor je bilo mesto, ki ga je bil sprejel. In če bi bil potreboval onih piškavih trideset denarjev, ali bi si jih ne bil mogel preskrbeti na drugi način? Zbežal bi bil kratkomalo z mošnjo, ne da bi mu bilo treba predlagati duhovnom, da Kristusa kupijo. Ta čisto navadna premišljevanja o tako izrednem zločinu so od prvih krščanskih časov sem privedla že mnoge do tega, da so iskali druge vzroke nesramne prodaje.

Nevera in bojzljivost bi torej bila dva sramotna nagiba za njegovo sramoto.

Neki Anglež, slaven kot zauživalec opija, si je izmislil, pobijajoč samega sebe, nov zagovor izdajalca. Juda je veroval, nasprotno, veroval je še preveč. Bil je tako prepričan, da je Jezus v resnici Kristus, da ga je hotel zagrabiti in prisiliti, naj končno vendar pokaže svoje zakonito mesijanstvo, s tem da

ga je izročil sodišču. Ni mogel verjeti, tako trdno je bilo njegovo upanje, da bodo Kristusa res ubili. Če bi pa vendar le moral umreti, je Juda vedel z gotovostjo, da bo takoj vstal od mrtvih in se bo pokazal na desnici Očetovi kot kralj Izraelov in kralj sveta. Da pospeši prihod velikega dne, ko bodo učenci končno dobili povračilo za svojo zvestobo, je hotel Juda, gotov o nedotakljivosti svojega nebeškega prijatelja, Kristusa prisiliti in mu dati priliko, da pokaže lastnost pravega sina božjega, s tem da ga postavi iz obličja v obličje z onimi, katere je moral razediniti. Judovo izdajstvo ni bilo izdajstvo, ampak zmota, ker ni razumel v pravem pomenu nauka Učenikovega. Ni torej izdal, da bi zaslužil, da bi se maščeval, ali pa iz strahopetnosti, izdal je, ker je bil tepec.

Drugi zopet modrujejo o maščevanju. Človek ne izdaja, ne da bi sovražil. Zakaj je Juda sovražil Jezusa? Mislijo na večerjo v hiši Simonovi in na nardo jokajoče ženske. Jezusov očitek je moral učenca gotovo razkačiti, kajti mogoče so ga bili že druge kratki vzeli na muho vsled njegovega skopuštva in hlimbe. Mržnji, ki je nastala iz tega očitka, se je pridružila še nevoščljivost, ki krepko gospodari v prostaskih dušah. In kakor hitro je videl, da se lahko maščuje, je šel v Kajfovo palačo.

Ali pa je v resnici mislil, da njegova ovadba prinese Jezusu smrt? Ali pa je mogoče domneval, da jim bo dovolj, če ga bičajo in mu prepovedo govoriti pred ljudstvom? Iz ostale njegove dobe bi se dalo sklepati, da ga je obsodba Jezusova pretresla kakor grozna in nepričakovana posledica njegovega poljuba. Matevž pripoveduje o njegovem obupu na tak način, ki priča vsaj od daleč, da je občutil v resnici res grozo nad tem, kar je prišlo po njegovi krivdi. Noveci, ki jih je shranil v žep, ga pečejo. Tudi potem, ko jih vrne, nima miru in beži, da se obesi isti dan, kakor je bila križana njegova žrtev. Iz tega divjega očitka vesti, ki ga tira s tako silo v smrt, se da sklepati na grozoto, ki so jo v njem vzbudila nepričakovana in nenadna odkritja.

Skrivnosti se kopicijo kljub vsemu praznemu domnevanju nezadovoljnejšev okrog Judove skrivnosti. Toda nismo se še obrnili za pričevanje do Njega, ki je vedel bolje nego vsi drugi, tudi bolje nego Juda sam, za pravo skrivnost izdajstva. Samo Jezus, ki je videl v dno Iskarijotove duše kakor v dušo vseh drugih in ki je vedel prej, kaj bo Juda naredil, bi lahko rekel zadnjo besedo.

Jezus je izbral Juda, da bi bil eden izmed dvanajsterih in bi kakor drugi oznanjal evangelij. Ali pa bi ga bil izbral, ali bi ga bil imel pri sebi, poleg sebe, pri svoji mizi toliko časa, če bi ga bil imel za neozdravljivega zločinca? Ali bi mu bil zaupal to, kar mu je bilo najdragocenejše: oznanjanje nebeškega kraljestva?

Prav do zadnjih dni, prav do zadnjega večera Jezus ne ravna z Judom nič drugače nego z drugimi. Kakor enajsterim da tudi njemu svoje telo v podobi kruha in svojo dušo v podobi vina. Tudi Judove noge — one noge, ki so ga nesle v hišo Kajfovo, je Jezus umil in obrišal s svojimi rokami, katere so drugi dan pribili na les vsled sokrivde Judove. In ko pride Juda v svitu blesketajočih se mečev in v rdeči svetlobi leščerb v mračni senci oljke ter poljubi, kakor pravi Matevž, »vzhičeno« oni še od krvavega potu mokri obraz, ga Jezus ne pahne od sebe, ampak mu reče:

Prijatelj, čemu si prišel?

Prijatelj! Zadnjič govori Jezus z Judom in tudi v tem trenutku najde samo ono pohlevno besedo, s katero ga je prvič nagovoril. Zanj Juda ni človek teme, ki prihaja v temi, da ga izroči biričem, ampak je prijatelj, ravno isti prijatelj, ki je še malo ur prej sedel poleg njega pri krožniku jagneti-

ne in zelišč in se je dotaknil z ustnicami njegove čaše. Ravno isti prijatelj, ki je tolikokrat ob urah počitka v senci zelenja in zidov poslušal z drugimi vred kot učenec, kot tovariš, kot prijatelj in brat velike besede obljube.

Kristus je rekel pri večerji: Gorje onemu, po komur bo izdan Sin človekov. Bolje bi bilo zanj, da ne bi bil rojen. Toda zdaj, ko je izdajalec pred njim in je že dopolnjeno izdajstvo, kateremu Juda doda še sramoten poljub, se vrne na usta Njega, ki je zapovedal ljubezen za sovražnike, sladka, božanstvena beseda:

Prijatelj, čemu si prišel?

Tudi pričevanje Izdanega le še poveča našo zmešnjavo, ne da bi dvignila pred nami zagrinjalo stranske skrivnosti. Kristus ve, da je Juda tat, pa mu vendar izroči denarnico; ve, da je Juda izprijen, in mu zaupa zaklad, ki je neskončno dragocenejši od vsega drobiža na svetu; ve, da ga bo Juda moral izdati, pa ga vendar stori deležnega svojega božanstva s tem, da mu ponudi grizljaj kruha in požirek vina; Jezus vidi Juda, ki pelje biriče, pa ga pokliče še enkrat, kakor prej, kakor vselej, s svetim, prijateljskim imenom.

»Bilo bi boljše, da bi ne bil nikoli rojen!« Te besede lahko izražajo bolj obžalovanje nego obsodbo, zlasti če pomislimo na usodo, ki se ji človek ne more izogniti. Če Juda Jezusa sovraži, vendar nikdar ne opazimo, da bi se Juda studil Jezusu. Kajti Jezus ve, da je sramotna kupčija Judova potrebna, kakor je potrebna pozneje slabost Pilatova, jeza Kajfova, vojaški pljunki, križevci hlodi in žebli. Ve, da Juda mora narediti, kar dela, pa ga ne preklinja, kakor ne preklinja ljudstva, ki hoče njegovo smrt, in kladi, ki ga pribija na križ. Z eno samo prošnjo se obrne do Juda, da okrajša svoj smrtni boj: Stori hitro, kar misliš storiti!

Judova skrivnost je zvezana z dvojnim vozlom s skrivnostjo odrešenja in bo ostalo za nas, najmanjše, skrivnost.

Nobena antologija nam ne more vanjo posvetiti. Tudi Jožefa je prodal eden izmed njegovih bratov, ki se je imenoval Juda kakor Iškarijot, prodal ga je izmaelskim trgovcem za dvajset srebrnih novčev. Toda Jožef, telesna podoba Kristusova, ni bil prodan sovražnikom, ni bil prodan, da bi bil umorjen. V povračilo za to perfidnost je postal srečen in tako bogat, da je lahko obogatil svojega očeta, in tako velikodušen, da je lahko odpustil svojim bratom.

Jezus ni bil samo izdan, ampak prodan, prodan za plačilo, prodan po nizki ceni, zamenjan za denar, ki se lahko potroši. Bil je predmet zamenjave, prodano in oddano blago. Juda, mož z mošnjikom in blagajnik, se ni pojavil kot ova-duh, se ni ponudil kot morivec, ampak kot trgovec in prodajalec krvi. Judje, ki so se razumeli na kri, —

saj so bili vsakdanji klavci žrtev in mesarji. Najvišjega — so bili prvi in zadnji odjemalci Judovi. Judova prodaja je bila prva kupčija tega inproviziranega trgovca: v resnici suha kupčija, pa vendar prava trgovska transakcija, prava kupna pogodba, sicer ustna, a obe stranki sta se je častno držali.

Če bi Jezus ne bil prodan, bi bilo nečesa manjkalo k popolni pravni sramoti. Če bi ga bili plačali drago, s tristo sikli namesto s tridesetimi, z zlatom namesto s srebrom, bi bila sramota manjša, sicer le malo, a manjša bi bila. Bilo je določeno od vekomaj, da ga bodo kupili, sicer kupili z malim denarjem, a samo da je denar zraven. Da se pokaže nadnaravna, a podeljiva vrednost, jo je bilo treba zamenjati z najmanjšo vrednostjo, z vrednostjo iz kovine, ki niti vrednost ni. Ali ni napravil ravno tako tudi On, Prodani, ki je hotel s krvjo enega samega odkupiti vso kri, ki se je prelila na zemlji od Kajna do Kajfe?

Pa če bi ga bili prodali za sužnja, kakor so prodali v onih časih na trgih toliko in toliko teles, ki so imela dušo, če bi ga bili prodali kot lastnino, ki donša dohodke, kakor človeški kapital, kakor živo orodje za delo, bi sramote skoraj nič ne bilo in odrešenje bi se bilo odložilo. Prodali so ga, kot se proda tele mesarju; kakor nedolžna žival, ki jo mesar kupi, da jo zakolje, prodaja na drobno in jo razdeli v kosih onim, ki jedo meso. Posvečeni mesar »Kajfa« ni dobil za svojih lepih časov nobene žrtve več, ki bi bila tako brezmejna. Že skoraj dva tisoč let se kristjani hranijo z ono žrtvijo, pa še vedno je cela in zauživalec niso siti.

Vsak izmed nas je prispeval s svojim neskončnim deležem, da kupi od Jude to neuničljivo žrtev. Vsi smo prispevali, da spravimo skupaj ono vidno vsoto, ki je stala kri Odrešenikovo. Kajfa je bil le naš mandator.

Akeldamsko polje, ki je bilo kupljeno z onim denarjem, polje, ki je bilo kupljeno s ceno krvi, je naša dedščina, naša stvar. In ono polje se je skrivnostno povečalo, razširilo se je tako, da obkrija polovico zemeljskega površja: cela mesta, gosto obljudena, tlakovana, razsvetljena, pometena mesta, mesta trgovin in bordelov, se blišče na njej od severa do juga. In da je tudi skrivnost vedno večja, so tudi Judovi denarji, potisočerjeni z izdajstvi toliko stoletij, potisočerjeni z vsemi oklenjenimi kupčijami, zrastle od obresti in postali brezštevni. Nobena stvar ne gnoji in nese tako dobro kakor kri. Danes — to lahko potrde knjigovodje, ki so pravi vedeževalci današnjega časa — bi vsi obzidki jeruzalemskega templja ne zadostovali, da spravimo vanje novce, ki jih je do današnjega dne zalego onih trideset denarjev, katere je v deliriju vestnih očitkov vrgel v tempelj človek, prodajalec Boga.

Boljševizem od zgoraj.

V Ljubljani obstoji že 88 let „Trgovsko bolniško in podporno društvo“. To društvo so ustanovili ljubljanski trgovci. Denar, ki so ga nabrali, je **popolnoma privaten denar in zasebna last društva**. Plemeniti možje so društvu volili v oporokah znatne zneske, mnogi so se v slučaju kratke bolezni kljub pravici do podpore odrekli pomoči na korist še revnejšim tovarišem in skrbna, varčna društvena uprava je znala društveno premoženje prav znatno povečavati na korist svojim onemoglim in bolnim članom. Ti dobivajo danes kolne podpore, kakor se za bolnika res spodobi, omogoča jim, da se dajo zdraviti tudi po sanatorijih in jim daje sredstva na razpolago za najboljše zdravnike.

Naglašamo ponovno, da se je ves društveni denar nabral edino iz **privatnih sredstev** — ne občina in ne država nista dali niti vinarja zraven.

Odkar pa se je začelo pri nas uveljavljati ono blazno „ujedinjevanje“ in centraliziranje, so vrgli gotovi gospodje svoje poželjive oči tudi na „Trgovsko bolniško in podporno društvo“ ali bolje rečeno, na denar in na premoženje tega društva. Naglašamo, **na popolnoma zaseben denar**, in ista žalostna usoda, ki je doletela okrajno bolniško blagajno v Ljubljani, naj bi doletela tudi „Trgovsko bolniško in podporno društvo“.

Pred meseci je dvignila mnogo prahu v Sloveniji naredba ministrstva za socialno politiko v Beogradu, po kateri se osnuje za celo državo en sam centralni urad za delavsko bolniško in nezgodno zavarovanje. Ta „središnji ured“ (ali kakor se ta nesreča že imenuje) ima za enkrat svoj sedež v Zagrebu in je doslej že srečno „koncentriral“ in „ujedinil“ **privatno premoženje slovenskih delavcev** (bolniško blagajno) in **privatno premoženje zasebnih nameščen-**

cev (pokojninski zavod) v — Zagreb, odkoder bodo težki slovenski milijoni romali v prav kratkem času v Beograd, sedaj pa hoče požreti še **privatno premoženje „Trgovskega bolniškega in podpornega društva“** v Ljubljani.

Denar **bolniške blagajne** v Ljubljani je bil privaten denar. S tem privatnim denarjem nima nihče pravice razpolagati v pravni, evropski državi kakor njegov lastnik, torej zavarovani nameščenci. **Teh pa nikdar ni nihče vprašal, kaj pravijo!**

Denar **pokojninskega zavoda v Ljubljani** je privaten denar. V pravnih, evropskih državah je (vsaj za enkrat še) privatna last sveta. Za to pa se ne zmenita ne država in ne sloviti „središnji ured“ — denar mora doli!

Denar „**Trgovskega bolniškega društva**“ je privaten denar. S tem privatnim denarjem nima nihče pra-

vice razpolagati kakor njegov lastnik, torej zavarovani nameščenci. **Teh pa nikdar ni nihče vprašal, kaj pravijo!**

Ko so pred leti boljševiki na Ruskem privatno last podržavljali („ujedinjevali“), je zijala cela Evropa: Tavo! Roparji! Takrat je postala beseda „boljševik“ enakega pomena kakor „ropar“ ali „tat“.

In kaj dela danes naša državna uprava? Ali ni to najčistejši „boljševizem“?

Če pojde tako naprej, bodo lepega dne „ujedinjene“ vse slovenske trgovine, vse delavnice, vse fabrike, vse gostilne in kavarne, sploh vse kjer je še kakšen krajcar. Vse mora v Beograd, kar diši po denarju, mi pa v — Ameriko!

In potem se naši državni upravitelji še čudijo, če jim inostranstvo nič več ne posodi! Ali more kdo imeti zaupanje in dati kredit — „boljševikom“?

Žrtve.

Mi smo že nešteto opozarjali v našem listu na razliko med politiko, kakršne smo bili vajeni Slovence v Avstriji in pa med politiko možatosti in ponosa, kakoršno zahtevamo mi in ki se bo prej ali slej tudi uveljavila. Nekdaj smo bili vajeni gledati le na »gospode«, ki so nam ponižnim hlapcem le delili **milost**, danes pa smo že tako daleč, da se zavedamo svojega **gospodstva** in svoje **pravice soodločanja** in zato zahtevamo zase ne več **milosti**, ampak **pravico**. Državni uravniki pa so **dolžni**, da nam našo pravico tudi dajo.

Boj za **pravico** in odločna odklonitev »milosti« — to je vsebina boja za avtonomijo Slovenije. **Ta boj pa bo hud in dolgotrajen**. Z zadnjimi volitvami se je ta boj **še pričel**, kajti od trenutka, ko šele povem, kaj da hočem, pa do trenutka, ko morem svojo voljo **uresničiti**, je silno dolga in trnjeva pot.

Referendum.

(Nadaljevanje.)

V zadnjem članku smo poskusili obrazložiti, kako je „znan“ avstrijski zakonodajec najti med „poslancem kot zastopnikom ljudstva oziroma svojega okraja“ in pa med „poslancem kot reprezentantom države“ neko pot, ki je bila mnogo bolj nagnjena na absolutizem kot pa na zdravi demokratični princip.

Nekaj sličnega imamo tudi v naši državi.

Prvo, kar smatramo vredno za poudariti, je to, da naši volilni zakoni poznajo samo **stranke**: Volilec nima pravice izreči svojega zaupanja gotovi **osebi**, ampak se mora odločiti za eno ali drugo stranko. To je po našem mnenju velika pogreška, kar razume zlasti oni, kdor pozna silno nedemokratični notranji ustroj ogromne večine naših političnih strank, ki so bolj **klike** nego **stranke**. Iz te okolnosti se rodi nešteto zmešnjav. Ako dam svoj glas **osebi**, je meni kot volilcu odgovor **oseba**. Ako pa glasujem za stranko **noče biti odgovorna stranka kot taka**, ampak odgovorna je ta in ta **oseba**. gospod in ne stranka, zastoj išče onega, katerega bi včasih rad nekoliko za ušesa rrijel.

Drugo, kar je vredno omeniti, pa je določba ustave, „da je poslanec samo reprezentant edinstvenega“ naroda in „edinstvene“ države (ni pa zastopnik svojih volilcev“!). Ta določba je, po domače

povedano, velika bedarija. Res je sicer, da nastopa parlament kot zastop celokupnega naroda („državnega ljudstva“) zlasti v kritičnih (vojnih) časih **na zunaj**. Toda na **znotraj**? In **ravno za to gre!** Po navadni človeški pameti in po svojem postanku je poslanec samo „mandatar“ **svojih volilcev**, ne pa „mandatar“ kake države, pa naj bo ta še tako „edinstvena“, in mora biti za to tudi **odgovoren svojim volilcem**. Kakor hitro pa te odgovornosti ni, je vse govorjenje o „ljudskem zastopstvu“ itd. **prazna beseda in fraza**.

Zato pa vlada pri nas v resnici **najsurovejši absolutizem**, kljub vsem „demokratičnim“ določbam **na papirju**, in zato vsaka „vlada“ lahko počne, kar se ji zljubi, **ker ni nikjer zagotovljena odgovornost posameznega poslanca**. „Kaznovati se da pri prihodnjih volitvah le „stranka“ — to pa pomeni prav malo.

Če pa upoštevamo okolnost, da so bile vse omenjene postavbe izdelane in izdane baš v oni dobi, ko je državni centralizem pri nas slovil svoje največje orgije, se takim določbam glede vrednosti in odgovornosti poslancev ne bomo čudili. Kakor je zgrajena vsa centralistična ideologija na lažljivih in pogrešnih predpostavkah o edinstveni državi in o „edinstvenem“ narodu, tako je pogrešno tudi vse drugo, kar je rodil centralizem.

Dnevne vesti.

Vesele praznike želim vsem svojim naročnikom in bralcem

Uredništvo in uprava „Autonomista“.

Položnice. Današnji številki prilagamo poštne položnice. One naročnike, ki jih ne rabijo, vljudo prosimo, da jih oddajo svojim znanec in prijatelj, ki na list še niso naročeni. To ne prizdeva nikomur mnogo truda, nam pa bodo z nabiranjem naročnikov mnogo koristili.

Boj za slovensko avtonomijo bo še dolg in hud in kdor misli, da je »Avtonomist« v tem boju storil svojo dolžnost, naj nas podpre z nabiranjem naročnikov.

Radić Slovence. Na cvetno nedeljo so imeli novoizvoljeni poslanci Radićeve stranke v Zagrebu svoje prvo posvetovanje, na katerem so sklenili izdati poseben proglas na Hrvate, Srbe in Slovence.

Glede Slovencev pravi proglas: »Sedaj imate tudi vi Slovenci v Sloveniji svojo močno večino (21 poslancev od 25). Za temi poslanci stoji 100 tisoč volilcev. Vaše vodstvo vam je reklo, da ste privatno lahko tudi republikanci. Sedaj je potrebno, da to tudi javno pokažete, kar morete in morate storiti. Glavno pa je, da nastopate kot slovenski narod nerazdružno in složno z nami Hrvati, kot s hrvatskim narodom. Samo tako si bomo mi Hrvati in Slovenci kot dva bratska naroda izbojevali ravnopravnost z bratskim srbskim narodom, ker se ta ravnopravnost ne da priberati. Pojdimo skupno v boj za sporazum.«

Značilen angleški glas o volitvah v Jugoslaviji. Pod naslovom »Resen trenutek v zgodovini Jugoslavije« piše veliki angleški list »Manchester Guardian« o volitvah v Jugoslaviji in pravi, da so notranjepolitični boji v Jugoslaviji ravno tako hudi kot so bili v bivši Avstriji. Slovenci, Hrvati, Srbi in Črnogorci so si sicer po jeziku sorodni, ločijo pa se po zgodovini, po tradiciji, veri in po temperamentu. Pred dvema leti se je Pašiču posrečilo z neznatno večino spraviti pod streho vidovdansko ustavo, danes pa se šepeta o diktaturi radikalov. Ako bi Radić s svojimi 70 poslanci pristal na koalicijo, ki bi bila heterogena (raznolika), bi se odigral najvažnejši dogodek v balkanski politiki. Jugoslavija bi dala roko »zeleni« (= kmečki) Bolgarski in tako bi prišlo do »jugoslovanskega panslavizma«, o katerem sanja Stambolijski! — Mi bi dodali še, da se z »jugoslovanskim panslavizmom« oziroma z balkansko federacijo prav resno bavijo tudi — Angleži...

Dr. Korošec in Stojan Protić. Po volitvah je napisal dr. Korošec za »Slovenca« članek pod naslovom »Kaj sedaj«. V tem članku ugotavlja, dr. Korošec, da so se prizadnjih volitvah Slovenci, Hrvati in Bunjevci soglasno izrekli proti centralizmu in da tega stališča ne bodo zapustili, ker ga zapustiti ne smejo. Na ta članek je odgovoril v svojem listu »Radikal-u« g. Stojan Protić, kjer v glavnem daje dr. Korošcu prav. Pomembno je, da Protić v svojem odgovoru pravi med drugim: »Zadnja štiri leta so pokazala, da Srbi ne znajo upravljati velike države. V tem oziru je trditve g. dr. Korošca točna. Mi imamo take ministre, ki nimajo nobenega pojma o zakonih in katerim se niti ne sanja o odgovornosti za uradovanje, ki jim je poverjeno.« — Kar smo tudi mi vedno trdili.

Slovenski uradniki v Srbiji. V glavnem glasilu »slovenskih radikalcev«, v »Jutranjih Novostih«, smo brali te dni članek, kjer stoji zapisano, da bo slovenska inteligenca silno trpela, če dobi Slovenija svojo avtonomijo, ker slovenski uradniki ne bodo več mogli dobiti službe v Srbiji. Dalje beremo istotam, da so Srbi začeli odklanjati slovenske uradnike takoj, ko se je v Sloveniji pojavila misel o avtonomiji. — Na ta članek ne moremo odgovoriti drugega, kakor da je skozi in skozi napačen in pogrešen. Pisec tega članka menda še nikdar ni bil v Belgradu in še manj v Srbiji. Kajti če bi bil tam doli, bi vedel, da srbsko uradništvo ne odklanja Slovencev in Hrvatov zato, ker so Slovenci, ampak zato, ker slovensko in hrvatsko uradništvo s svojo strokovno izobrazbo in s strokovnim znanjem daleč nadkriljuje uradnike v Srbiji. Česar se Srbi boje, to je navadna konkurenca »prečnikov«, ki seveda za srbske uradnike ni posebno tolažilna. Zato dela srbsko uradništvo, ki ima močno zaslombo v svojih političnih strankah, sprejemu Slovencev in Hrvatov v državne službe v Belgradu velike ovire. Drugi moment je pa materialnega značaja. »Prečanski« uradniki se še ne spoznajo dovolj na »zarado« in zato jim ni lahko mogoče živeti tam doli od popolnoma nezadostne plače. Tudi stanovanjske razmere, potem priljubljenost za šolanje otrok itd. niso posebno

vabljuje stvari za službovanje v Srbiji. Tako stoji te stvari in ne tako, kakor bi »Jutranje Novosti« rade begale slovensko inteligenco, smo da bi jo pridobile za vstop v radikalno stranko. Sicer pa je nam vseeno, kam se slovenska inteligenca obrne. Za »inteligenco«, ki se podaja v radikale samo zato, da dobi »službo«, se nihče ne bo jokalo. Čim prej gre, tem bolje.

Znati je treba. Kakor govore, je »ovaj Pašič iz Biograda« v zadnjem času zato sklenil za Jugoslavijo precej neugodne politične pogodbe z Avstrijo, z Italijo in jo namerava skleniti z Bolgarijo, da bi imel popolnoma proste roke v notranji politiki. Če bi mu grozila kakšna neprijetnost od zunanje strani, bi se doma ne mogel baviti z mislijo na kakšno vojaško diktaturo in na podobne politične skoke. Priznati je treba: ovaj Pašič iz Biograda zna!

Še in še. Kakor poročajo centralistični listi, bo vlada v kratkem odpravila pokrajinska namestništva in bodo nastopili »veliki župani« svoja mesta. Takoj nato bodo razpisali volitve za »oblastne skupščine« (deželne zbornice). Meseca avgusta pa bi nas osrečili z novimi volitvami za državni zbor, če sedaj izvoljeni državni zbor ne bi mogel delati. Torej zopet volitve in zopet volitve in še in še volitve. Na novih volitvah upa vlada dobiti sebi pokorno večino. Mi bomo pa odgovorili: Še bomo glasovali za samostojnost Slovenije in še in še, dokler je ne bomo dobili!

Novo posojilo. Brali smo te dni, da razpravlja francoski parlament o dovolitvi novega posojila za Jugoslavijo in sicer v znesku 300 milijonov frankov. Ker francози vedo, da bodo porabili naši državniiki te franke v nabavo novih topov, bodo posojilo dovolili. Seveda tega posojila ne dajo kar tako, ampak na zastavo. Pa naj še kdo reče, da Francozi niso pametni. V slučaju vojne bodo razpolagali z jugoslovansko armado kakor s kakšnimi svojimi zamorskimi regimenti, toda namesto da bi oni plačali nam za uporabo armade težke milijone, se mi Francozom zadolžujemo za ogromne svote, menda za čast, da bomo smeli Francozom pomagati. Ja, ovaj Pašič iz Biograda! To je velik politik!

Na mnoga vprašanja, zakaj ne napadamo te ali one stranke itd. odgovarjamo, da to ni naš namen in naša naloga. Mi se borimo za idejo, ne pa za stranke ali »za« ali »proti« osebam. Če smatra kakšna stranka našo idejo za dobro, naj se oprime na svoj riziko, če pa jo smatra za slabo, naj jo opusti.

Zveza bivših salez. gojencev ima na velikonočni ponedeljek, dne 2. aprila t. l. svoj redni občni zbor na Rakovniku. Popoldne ob pol 6. priredi v Mlad. domu na Kodeljevem tamošnji naraščaj na čast udeležencem in njihovim družinam igro: »Kraljestvo ljubezni« z godbo. Sledi zabavni večer. Gostje kot prijatelji mladine dobrodošli!

Etnografski oddelek ljubljanskega muzeja ostane tudi še po Veliki noči zaprt, ker je zaprosil vodja tega oddelka, g. dr. N. Zupančič, za dopust, da se nekoliko opomore. (e. g.)

Nesreča v ljubljanskem muzeju. Pri zadnjem potresu 18. t. m. je izpodrsnil g. vodji etnografskega oddelka ljubljanskega muzeja stolček, in se je obče priljubljeni znanstvenik pri padcu nebstveno poškodoval. Upati je, da bo v kratkem toliko okreval, da se lahko udeleži prihodnjega kongresa črepinomercev. (e. g.)

Odlok višjega šolskega sveta z dne 17. t. m. Na intervencijo g. min. Zupančiča je iztrgati iz knjige Tumilz »Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen II. Teil« na str. 63. sledeči odstavek, ki vsebuje sramotenie višjega državnega funkcionarja: »Der kleine Knabe will ein Herr sein; er ist stolz und hat Mut; er ist aber klein, ein kleiner Tropf. Der Hut ist gross, der Kopf

ist klein, er steckt im Hute. Die Leute verspotten den kleinen Herrn, das Herrchen; sie lachen ihn aus. Was willst du, Hut? Was hast du im Sinn? Wohin willst du mit dem jungen Knaben ehn?« — Istotam je iztrgati berilo na strani 115. »Sei ehrlich!«, ker vsebuje že naslov sam hujskanje napram obstoječim državnim strankam. — (e. g.)

Firma Kukowetz — Scherjaf & Co. nam javlja, da namerava opustiti vsa svoja podjetja in se misli omejit na sirarno, katero bo otvorila najbrže v Ljubljani. (e. g.)

Kupujte pri trgoveh, ki oglašajo v našem listu! Tudi to je način, da nas gmotno podprete. Mi s svoje strani storimo vse, da se izognemo oglasom tvrdk, v katerih solidnost nimamo zaupanja. Mi vam n. pr. mirno priporočamo, da kupujete »Manak-bonbone«, ker so njeni iz-

delki izborni in poceni. Ravno tako se poslužujte pri svojem denarnem prometu zavodov, ki oglašajo pri nas, ker so ti zavodi obče znani po svoji realnosti in solidnosti.

Listnica upravnistva:

J. P. Pijava gorica. Urgirajte list na pošti. J. S. Radomlje 2. Mi Vam list redno pošiljamo.

Čevlji z znamko „Peko“ domačih tovarov Peter Kozina & Ko. so priznani najbolj in najcenejši. — Dobite jih povsod. Glavna zaloga: Ljubljana, Bregštev. 20, na drobno Aleksandrova ce-

TRBOVELJSKI PREMOG IN DRVA

Ima stalno v zalogi vsako množino. Družba Ilirija, Ljubljana, Kralja Petra trg 8. Telefon 220.

Domači zdravnik.

Zdravilne rastline.

Znano je, da so od nekdaj in pri vseh narodih skušali uporabljati razne rastline kot zdravila. V prvi vrsti bila je seveda merodajna za uporabo te ali one vrste, oziroma tega ali onega rastlinskega dela, **skušnja**. Pogosto pa je igrala pri tem tudi veliko vlogo vraža in ta se je opirala na popolnoma postranske pojave in oblike raznih rastlin, ki naj bi bile potem merodajne za njih uporabo: tako naj bi rastlina, koje listi imajo približno obliko srca, jeter, obisti, pomagala tudi pri boleznih teh organov. Rastline, koje korenina je imela približno obliko človeka ali živali, pripisovali so čudotvorne sile. Tudi barva iz rastline iztisnenega soka je bila odločilna za to ali ono uporabo. Če sedaj pomislimo, da je uporaba istih rastlin pri raznih narodih različna in pa, da je posebno v tropičnih krajih rastlinstvo mnogo številnejše in bujnejše razvito, moramo priznati, da je uspeh zdravljenja temu neskončnemu številu raznih zdravilnih rastlin nasproti le nezaten: Kajti če bi bile zdravilne sile teh rastlin v resnici take, kakršne so po mnenju ljudstva, bilo bi pač že jako malo bolezni na svetu.

Vendar so pa naša najuspešnejša zdravila večinoma rastlinskega izvoda. Naloga vede o zdravilih (farmakologije) pa je, da loči resnico od domišljije, in da izloči iz zdravilne rastline ono snov, katera ima ravno zdravilno moč. Tako se dobiva n. pr. morfin iz makovega soka; kinin, najboljšo sredstvo proti mrzlici, izločuje se iz skorje nekega tropičnega drevesa. Salicil, tudi se-

daj še poglavitno zdravilo proti revmatizmu, dobivamo iz lubja raznih vrh in podobnih vrst. Kokain, katerega rabimo za omamo čutnic pri operacijah, atropin, važno sredstvo pri zdravljenju očesnih bolezni, in še nebroj drugih zdravil, dobivamo kemičnim potom iz raznih rastlin.

Da je veda omogočila izločiti iz rastline zdravilno moč v podobi praška ali kapljic, katere lahko natančno tehtamo, je jako važno za bolnika. Kajti rastline same na sebi niso nikakor zanesljivo zdravilo. Po letnem času, po zemlji, na kateri rastejo, se menja tudi množina zdravilne snovi v njih. Istotako je važno, ako se rastlina uporablja sveža ali suha: marsikatero zdravilno sredstvo izhlapi iz rastline, če jo posušimo. Iz tega tudi vidimo, da je zdravilna moč rastline jako nezanesljiva, ako uporabljamo rastlino kot tako. Nikdar ni namreč mogoče natančno določiti v tem slučaju, koliko prave zdravilne snovi pride na to ali ono množino rastlinskih delov.

Končno je še pripomniti, da se je moderni kemiji v več slučajih že posrečilo »sintetično«, torej »iz prvin« sestaviti važna zdravila, katera smo poprej dobivali le iz rastlin. Seveda so ta umetna zdravila popolnoma čista in ravno tako učinkovita, kakor ona, katere je proizvajal življenski proces v rastlini. Imajo pa še celo prednost, da so večinoma cenejša in da se pri njih ni bati, da bi pošla, ako slučajno to ali ono leto dotična zdravilna rastlina ne obrodi.

Gospodarstvo.

Hranilne vloge v zlati veljavi.

V trgovski prilogi velikega nemškega lista »Berliner Tageblatt« z dne 27. marca t. l. beremo sledeče velezanimivo poročilo:

»Nemška centralna žiro-zveza« in »Zveza nemških hranilnic« sta sklenile, da vpeljeta počenši s 1. majem t. l. **hranilne vloge na podlagi zlate, torej stalne veljave**. Novi hranilni sistem omogoča nalaganje prihrankov v zlatu in sicer na sledeči način:

Hranilnice bodo prevzemale hranilne vloge na **podlagi zlate marke**. Zlata marka je enaka eni desetini dolarja po uradnem kurzu 6 procentnega dolarskega nemškega posojila na borzi v Berlinu. Če obli-gacije tega posojila na berlinski borzi ne bi več notirale, bodo hranilnice določile kakšno drugo dolarsko, v Nemčiji sklenjeno posojilo kot podlago za določitev razmerja med zlato marko in dolarjem. Če pa posojila ne bi bilo, bo merodajen kurz dolarja na berlinski borzi. Izplačila in vplačila se vrše v papirnatih markah. Hranilne vloge v zlatih markah pa se sprejemajo le, če ima hranilec tudi vlogo v pa-

pirnatih markah in sicer dvakrat tako veliko vlogo kot jo hoče imeti v zlatu. Starih vlog ni mogoče spremeniti v »zlate«. Hranilnice imajo tudi pravico, zlate vloge odkloniti brez navedbe vzroka, da ostanejo vedno likvidne.

V papirnatih markah vplačana vloga bo vknjižena najprej kot vloga v papirnatih markah. V **zlatu** bo vknjižena vloga šele četrty dan po vplačilu »papirnatih« vlog. Hranilec svojo vlogo tudi lahko »prenese«. Izplačevali pa bodo »zlate« vloge šele po enotedenski odpovedi, da se preprečijo zlorabe na borzi.

Mogoče ne bi bilo napačno, če bi se tudi kakšen naš denarni zavod interesiral za ta način nalaganja, kakor ga mislijo vpeljati v Nemčiji. Pri nas vlada veliko pomanjkanje gotovine. Mnogo gotovine bi pa gotovo priteklo v denarne zavode, če bi hranilec bil prepričan, da njegova vloga ne more izgubiti na vrednosti zaradi morebitnega padca dinarja.

ZA KMETE.

Važnost umetnih gnojil.

Ako hočete dovesti plodovitost vaše zemlje na višek, ki vam zjamčuje najvišje donose, in ako jo hočete na tem višku vzdržati, ji morate redilne snovi, ki jih odvajate z vsako žetvijo, vedno primerno nadomestiti. V polni meri se doseže to edino z uporabo umetnih gnojil, ki dajo zemlji vse redilne snovi v lahko raztopljivi in neposredno sprejemljivi obliki, ter tvorijo neobhodno potrebno dopolnitev največkrat nezadostnega gnojenja s hlevskim gnojem.

Z hlevskim gnojem nadomestimo le majhen del odvzetih redilnih snovi; brez nadomestka zemljo izsesavamo.

Najvažnejšo vlogo med umetnimi gnojili zavzema vsekakor **superfosfat**. Ta daje zemlji — v nasprotju z

drugimi fosforno kislino vsebujočimi gnojili — do 20% v vodi raztopljive fosforne kisline, ki pride takoj do učinka.

Superfosfat je hitro učinkujoče fosforno gnojilo, ki ga je najbolje kratko pred setvijo plitvo podorati pa samo podvlčiti. Travnike se mora zgodaj spomladi pognojiti. Velika prednost pri porabi superfosfata je pa še ta, da pri tem daleč ni treba one previdnosti, kakor pri nekaterih drugih umetnih gnojilih.

Koliko se vzame umetnega gnojila za posamezne vrste rastlin, je zgolj stvar prakse, vendar pa lahko služijo kot smernice sledeče množine, ki so izražene v kg na hektar:

Za pšenico, rž in oves 200—400, za ječmen 250—400, za krompir in

repo 200—500, za hmelj 100—400, za ajdo 100—300 in za travnike 250 do 400; pri vseh 15—16% superfosfat.

Množina se ravna tudi po tem, ako in v kakem obsegu je bilo dotično zemljišče pognojeno s hlevskim gnojem.

Dušičnata (apneni dušik in čilski soliter) in kalijeva gnojila (kalijeva sol) se dodajo po kakovosti zemlje in vrste prejšnje setve.

Uspeh gnojenja z umetnimi gnojili (apneni dušik, superfosfat in kalijeva sol) so bili leta 1922. v višnjegorskem okraju sledeči:

Na **travnike** so dali 200 kg apnenega dušika, 400 kg superfosfata in 200 kg kalijeve soli.

Na **zelnike**: 400 kg dušika in 300 kg superfosfata.

Za **ajdo**: 100 kg dušika, 300 kg superfosfata in 200 kg kalijeve soli.

Za **koruzo**: 200 kg superfosfata in 300 kg kalijeve soli.

Vse te množine veljajo za en

hektar.

Dohodki so bili sledeči:

Na gnojenem **travniku**: 4100 kg **sena**, na negnojenem pa 1500 kg.

Na gnojenem **zelniku**: 36000 kg, na negnojenem pa 24000 kg.

Ajda: Na gnojeni njivi 1200 kg, na negnojeni pa 700 kg.

Koruzo: Na pognojeno njivo 3600 kg, na negnojeno pa 1800 kg.

Velikanski uspehi gnojenja z umetnimi gnojili so torej iz številnih oči vidni.

Rabite torej umetna gnojila v najizdatnejši meri, ker se njihova uporaba bogato izplača.

Žitne cene v Novem Sadu. Pšenica po 1830 kron, ječmen po 1250 kron, oves po 1160 kron, koruza po 1440 kron, moka št. 0 po 2650 kron.

IZDAJA LJUBLJANSKA ORGANIZACIJA SLOV. AVTONOMISTOV. Odgovorni urednik Jože Petrič. Tiskarna J. BLASNIKA NASL. v Ljubljani.

Antikvarijat, knjigarna

HINKO SEVAR

Ljubljana, Stari trg 34

kupuje in prodaja različne knjige v vseh jezikih po ugodnih cenah.

„MANA“

tovarna kanditov, mlenje dišav in soli d. z o. z.
v Ljubljani, Rimska cesta št. 6.

Telefon št. 78.

Priporočila: roks drobs, jagode, redkvce, mešane bombone, kisle, maline, milnice, mlečne karamele, in zmleto sol po najnižji ceni.

— Zahtevajte ponudbe! —

Valentin Vojska

pleskar in ilčar, Ljubljana, Cerkvena ulica št. 11. se priporoča slavnemu občinstvu za vsa v to stroko spadajoča dela. Cene zmerne. Delo solidno.

Popolnoma varno
naložite svoj denar v

VZAJEMNI POSOJILNICA V LJUBLJANI

r. z. z o. z.

sedaj poleg nunske cerkve
po leti 1. 1923 v svoji lastni palači ob Miklošičevi cesti poleg hotela „Union“.

Hranilne vloge se obrestujejo po 6% brez odbitka rentnega in invalidskega davka. Vloge v tekočem računu se obrestujejo po 5 1/2%.

Hranilne vloge vezane na dobo pol leta po 6 1/2%.

Večji vezani zneski se obrestujejo po dogovoru.

Berite

ravnokar izišlo brošuro „Jugoslovenci, Slovani in Jugoslovanci“, ki je najboljši politično-kulturni spis, kar jih je bilo napisanih po vojni. Naroča se pri upravi našega lista. Cena Din 5—, s poštino 25 para več.

Kdor hoče zidati

novo hišo, hlev, gospodarsko poslopje, ledenico, pekarno, mlin, žago, jezove, ter izvršiti druga stavbena dela naj se obrne na podpisano podjetje, katero mu izda stavbene načrte po najnovejših vzorcih, tako da si mnogo prihrani na stavbenih stroških. Načrti se izdelajo po kulantno nizkih cenah.

KOROŠEC DRAGOTIN,

stavbeni podjetnik Rečica v Paki.

Kupim

vsako množino jamskega lesa za rudnike. Ponudbe z navedbo cene franko vagon naloženo na vseh štajerskih postajah.

KOROŠEC DRAGOTIN,

lesni trgovec, Rečica v Paki.

Teodor Korn, Ljubljana

Poljanska cesta št. 8

se priporoča cenj. občinstvu za izvrševanje vseh

kleparskih in vodovodnih instalacijskih del kakor tudi za pokrivanje streh.

Vsa stavbinska in kleparska dela v priznani solidni izvršitvi. Proračun brezplačno in poštino prost. Popravila točno in po najnižji dnevni ceni. Ambalaža in pločevine.

Vaše blagorodje!

Kdor hoče imeti dobro slikarsko delo s pristnim blagom naj se obrne na:

Fr. P. Stare

slikarski mojster v Ljubljani

Florjanska ulica št. 16.

Vaške muzikante

pozdravlja kukavica. Polke valčki in mazurske. Cena denar naprej Din 6—, po povzetju Din 11 m, ima organist ROZMAN, Velika nedelja.

Vezanega „Avtonomista“

iz leta 1921 in 1922 se proda. Cena za letnik 1921 Din 75—, cena za letnik 1922 pa Din 90—. Dobi se v upravi.

„Nove zapiske“

letnik 1922. Nevezane se dobi istotam. Cena Din 25—.

Miroslav Bivic, Ljubljana.

Sv. Petra cesta št. 29

Se priporoča sl. občinstvu p. n. tvrdkam za naročila vseh v to stroko spadajočih del. Velika zaloga šolskih map, notesov in blokov. Cene nizke. Postrežba točna. Delo solidno.

Knjigoveznica, kartonaža in galanterija

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska posojilnica v Ljubljani

Miklošičeva cesta št. 6 (tik za franč. cerkvijo)

obrestuje hranilne vloge in vloge na tekočem računu od 1. januarja 1923 po

5%

brez odbitka rentnega in invalidnega davka.

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem decembra 1921 nad 110 milijonov kron hranilnih vlog in nad 1,100.000 kron rezervnih skladov. — Posojila se dovoljujejo na osebni kredit (proti menici), na hipoteke in v tekočem računu.

Trgovska banka d. d., Ljubljana

PODRUŽNICE:

Maribor, Novo mesto, Rakek, Slovenjgradec Slovenska Bistrica

Šelenburgova ulica številka 1.

(PREJ SLOVENSKA ESKOMPNA BANKA)

KAPITAL IN REZERVE DIN 17,500.000—

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzojavni: Trgovska

Telefoni: 139, 146, 458

EKSPOZITURE:

Konjice, Meža-Dravogr., Ljubljana (mešalnica v Kolodvorski ulici)